

Je palmový olej opravdu nejhorší?

Jedním z top témat současné diskuse o ochraně přírody a nakonec i lidského zdraví je palmový olej. Zkus se podívat na [video](#). Řada výrobců a výrobců se snaží spotřebitele nalákat tím, že jejich výrobky palmový olej neobsahují. Jiní, zejména velké nadnárodní firmy, nás zase přesvědčují, že palmový tuk má i své výhody a že i jeho produkce může být udržitelná. Dnešní lekce asi nerozhodne o tom, kdo má pravdu, ale spíše znovu vytvoří množství otázek. Každopádně se budeme snažit nahlédnout na fakta z více úhlů pohledu a možná zjistíme, že palmový olej nemusí být tou nejhorší volbou.

Pro práci vytvořte skupiny o čtyřech členech dle pokynů učitele.

1) Vědci se často snaží dívat na věci z různých pohledů. Jedním z takových příkladů je i naše dnešní práce. Vychází z článku skupiny výzkumníků, který vyšel v prestižním časopisu Current Biology. Pracujte s krátkým úryvkem z textu a plňte úkoly.

We focus on vegetable oils because of the considerable **societal debate** where oil palm *Elaeis guineensis* is especially highlighted as **harmful**, because it often replaces **species-rich** tropical forests. Other oil crops such as rapeseed *Brassica sp.* or sunflower *Helianthus annuus* are grown primarily in **temperate steppe** and **broadleaf forest** biomes where the impacts provoke less concern. Another tropical palm, the coconut *Cocos nucifera*, is often **overlooked** in environmental debates.

Conservation narratives often focus on specific themes (e.g., **tropical deforestation** for oil palm or soya bean), but much goes unnoticed. For example, the olive *Olea europaea* harvest reportedly kills 2.6 million birds annually in Spanish Andalucía.

(Zkráceno a upraveno podle Meijaard et al, 2020)

Vytvořte ve skupině slovníček zvýrazněných pojmů:

--

Vysvětlete, proč se snaží autoři nahlédnout na téma z jiného úhlu?

--

2) Doplně následující tabulku rostlin, které slouží jako hlavní světové olejniny. V tabulce je doplněn vždy pouze jeden sloupec. Zbytek vyhledejte sami z běžně dostupných zdrojů.

Název rostliny česky	Název rostliny latinsky	Název rostliny anglicky	Olej
			palmový a palmojádrový
		soybean	
	<i>Brassica napus</i>		
	<i>Helianthus annuus</i>		
kokosovník ořechoplodý			
			olivový
		groundnut (peanut)	

3) Pěstování olejnin je jednou z klíčových zemědělských činností ve světě. Olej je totiž velmi významnou složkou potravy lidí i hospodářských zvířat, ale hlavně jedním ze zdrojů biopaliv, která se (a těžko říci zda právem) považují za ekologičtější náhradu či složku paliv z fosilních zdrojů.

Následující tabulka ukazuje některá data o pěstování čtyř významných olejnin (*data z různých zdrojů, vlastní výpočty na základě dat z článku Meijaard, 2020*).

Název rostliny česky	Název rostliny latinsky	Roční produkce oleje (mil. t)	Plocha pěstování (mil. ha)	Odhad počtu druhů ohrožených pěstováním*
	<i>Elaeis guineensis</i>	70,30	23,95	267
	<i>Brassica napus</i>	28,10	35,60	2
	<i>Olea europaea</i>	3,13	3,95	13
	<i>Cocos nucifera</i>	3,11	12,30	64

* nezahrnuje rostliny a bezobratlé živočichy

Diskutujte ve skupině a definujte tři způsoby, jak data z tabulky prezentovat tak, abychom mohli porovnat ekologická rizika plynoucí z pěstování těchto olejnin.

Vybraná skupina své návrhy prezentuje. V následné diskusi se případně upraví. Každá skupina si vybere jednu z možností a prezentuje formou sloupcového grafu.

Prezentujte výsledky formou tabulky a grafu.

Rostlina			

Zde narýsuj, vlož nebo vlep graf.

Komentář k výsledku (včetně ostatních skupin):

--

Je palmový olej opravdu nejhorší? – metodické poznámky a řešení

Pracovní list je určen pro výuku zeměpisu, biologie či environmentální výchovy, ale lze ho využít i při výuce mediální gramotnosti. Je zaměřený na vyhledávání, analýzu a prezentaci odborných dat. Závisí na učiteli, jaké cíle pro svou lekci zvolí.

Základem je text z prestižního časopisu Current Biology, který je však v úplné verzi dostupný pouze v placené sekci časopisu. Proto jsou data sesbírána a dopočítána autorem na základě různých zdrojů (nelze je proto brát jako stoprocentní), ale základní myšlenka zůstává – v ochraně přírody není nic jednoduché. Problém je celkově činnost člověka, nikoliv její jednotlivé články.

Hodinu doporučuji koncipovat jako práci ve skupinách (ideálně o čtyřech členech). Nad výsledky práce žáci diskutují a mohou si je vzájemně prezentovat. Práce sama se časově dá zvládnout za 45 minut, ale při skupinové práci a kvalitní diskusi a vzájemné prezentaci výsledků zabere 90 minut.

Na úvod pusťte žákům video https://www.youtube.com/watch?v=W_9FXLdnHys (nebo vyberte jiné, dostupných kampaní je dost).

1) Vědci se často snaží dívat na věci z různých pohledů. Jedním z takových příkladů je i naše dnešní práce. Vychází z článku skupiny výzkumníků, který vyšel v prestižním časopisu Current Biology. Pracujte s krátkým úryvkem z textu a plňte úkoly.

Vytvořte ve skupině slovníček zvýrazněných pojmů:

*societal debate – společenská debata
harmful – nebezpečný
species-rich – druhově bohatý
temperate steppe – step (mírného pásu)
broadleaf forest – opadavý les
conservation narratives – příběhy o*

*ochraně přírody (narrativy vedou k určitému směru chápání problému – často využívané v médiích)
tropical deforestation – odlesňování v tropickém pásu*

Vysvětlete, proč se snaží autoři nahlédnout na téma z jiného úhlu?

Autoři poukazují na to, že se často mluví o problémech s pěstováním palmy olejné pro získávání palmového oleje. Na druhou stranu produkce jiných olejů, jako například kokosového nebo olivového, zůstává stranou pozornosti.

2) Doplně následující tabulku rostlin, které slouží jako hlavní světové olejniny. V tabulce je doplněn vždy pouze jeden sloupec. Zbytek vyhledejte sami z běžně dostupných zdrojů.

Název rostliny česky	Název rostliny latinsky	Název rostliny anglicky	Olej
<i>palma olejná</i>	<i>Elaeis guineensis</i>	<i>oil palm</i>	palmový a palmojádrový
<i>sója luštinatá</i>	<i>Glycine max</i>	soybean	sójový
<i>brukev řepka olejka</i>	<i>Brassica napus</i>	<i>rapeseed</i>	řepkový
<i>slunečnice roční</i>	<i>Helianthus annuus</i>	<i>common sunflower</i>	slunečnicový
kokosovník ořechoplodý	<i>Cocos nucifera</i>	<i>coconut tree</i>	kokosový
<i>olivovník evropský</i>	<i>Olea europaea</i>	<i>olive</i>	olivový
<i>podzemnice olejná</i>	<i>Arachis hypogaea</i>	groundnut (peanut)	arašídový

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Petr Tišl.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz; ISSN 1802-4785.

Provozuje Národní pedagogický institut České republiky (NPI ČR).

3) Pěstování olejnin je jednou z klíčových zemědělských činností ve světě. Olej je totiž velmi významnou složkou potravy lidí i hospodářských zvířat, ale hlavně jedním ze zdrojů biopaliv, která se (a těžko říci zda právem) považují za ekologičtější náhradu či složku paliv z fosilních zdrojů.

Následující tabulka ukazuje některá data o pěstování čtyř významných olejnin (*data z různých zdrojů, vlastní výpočty na základě dat z článku Meijaard, 2020*).

Data jsou z různých zdrojů a přepočítávána. Zejména u řepky olejky vychází u některých zdrojů produkce na hektar značně výše, volil jsem ale střízlivé zdroje, neboť se často vychází z produkce evropského zemědělství. Mimo Evropu jsou ale způsoby pěstování značně extenzivnější a výnosy nižší.

Název rostliny česky	Název rostliny latinsky	Roční produkce oleje (mil. t)	Plocha pěstování (mil. ha)	Odhad počtu druhů ohrožených pěstováním *
<i>palma olejná</i>	<i>Elaeis guineensis</i>	70,30	23,95	267
<i>brukev řepka olejka</i>	<i>Brassica napus</i>	28,10	35,60	2
<i>olivovník evropský</i>	<i>Olea europaea</i>	3,13	3,95	13
<i>kokosovník ořechoplodý</i>	<i>Cocos nucifera</i>	3,11	12,30	64

* nezahrnuje rostliny a bezobratlé živočichy

Diskutujte ve skupině a definujte tři způsoby, jak data z tabulky prezentovat tak, abychom mohli porovnat ekologická rizika plynoucí z pěstování těchto olejnin.

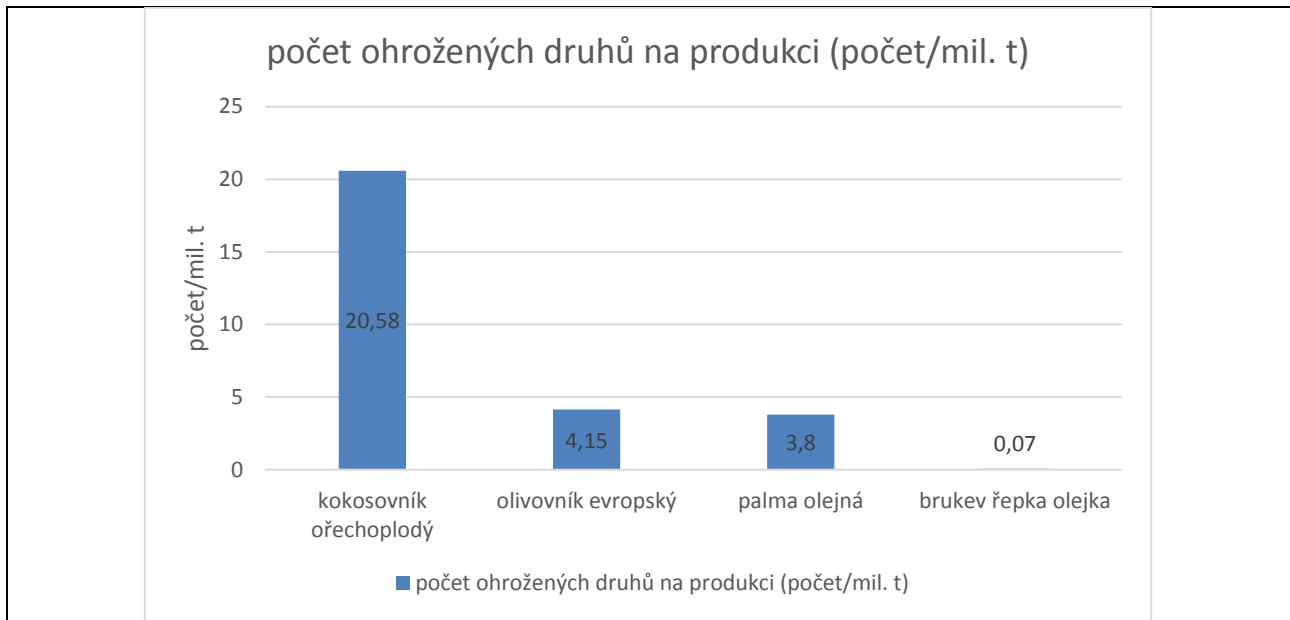
Práci ve skupinách učitel sleduje, radí a navrhuje na správná řešení. Při prezentaci je možné vybrat jednu skupinu, nebo nechat více skupin prezentovat své návrhy.

Vybraná skupina své návrhy prezentuje. V následné diskusi se případně upraví. Každá skupina si vybere jednu z možností a prezentuje formou sloupcového grafu.

Prezentujte výsledky formou tabulky a grafu.

Rostlina	<i>produkce oleje na plochu (t/ha)</i>	<i>počet ohrožených druhů na produkci (počet/mil. t)</i>	<i>počet ohrožených druhů na plochu (počet/mil. ha)</i>
<i>palma olejná</i>	2,94	3,80	11,15
<i>brukev řepka olejka</i>	0,79	0,07	0,06
<i>olivovník evropský</i>	0,79	4,15	3,29
<i>kokosovník ořechoplodý</i>	0,25	20,58	5,20

Při tvorbě grafů se očekává, že žáci jsou seznámeni se základy používání aplikace Excel (nebo jiného tabulkového procesoru). Učitel by měl žáky především vést ke kvalitní prezentaci dat – užití vhodného názvu, popisu os, srovnání dat podle velikosti a podobně.

Komentář k výsledku (včetně ostatních skupin):

V komentáři by žáci měli dojít k tomu, že není úplně snadné říci, který olej je nejvýhodnější, záleží na tom, z jakého úhlu se budeme dívat. Paradoxně jako nejhorší se může jevit olej kokosový, který bývá považován za ekologický.

Použité zdroje:

Meijaard, E. et al (2020): Coconut oil, conservation and the conscientious consumer. Current Biology, Volume 30, Issue 13, DOI:<https://doi.org/10.1016/j.cub.2020.05.059>. Článek dostupný volně jako pre-print verze z <https://osf.io/preprints/socarxiv/du5tp/> [citováno 12. 8. 2020].

Vladivojna La Chia: Bojkotuj palmový olej. Soukromá kampaň za bojkot palmového oleje. Dostupné volně z https://www.youtube.com/watch?v=W_9FXLdnHys [citováno 12. 8. 2020].